

ג'ואקיניו רוסיני / אוטורינו רספיגי - ריקוד הקאן קאן מתוך "חנות הקסמים"

על היצירה:

היצירה "חנות הקסמים" היא במקור בלט, לכוריאוגרפיה של ליאוניד מאסין (Léonide Massine). הבלט הועלה לראשונה בלונדון, ביוני 1919, בביצוע הבלט הרוסי של סרגיי דיאגילב.

את המוזיקה לבלט כתב אוטורינו רספיגי, על פי קטעי פסנתר של רוסיני. קטעי הפסנתר נלקחו מתוך אוסף של כ-150 קטעים שכתב רוסיני אחרי שפרש מכתיבת אופרות. יצירות אלה לא נכתבו לביצוע פומבי, אלא לביצוע בסלון שלו, ונקראו בשם הכללי "חטאי הזיקנה" (Pêches de vieillesse). רוסיני לא פרסם קטעים אלה בחייו, והם יצאו לאור רק זמן מה אחרי מותו, ביוזמת בת זוגו אולימפ.

מאחורי הבלט יש סיפור עלילה: בונה צעצועים בעל שם עולמי יצר בחנות הצעצועים הקסומה שלו בובות רוקדות. הבובות רוקדות ריקודים שונים בפני לקוחות החנות. הריקודים מותאמים לטעם הלקוחות: טרנטלה (ריקוד איטלקי), מזורקה (ריקוד פולני), ריקוד קוזאקים (רוסי), קאן קאן (צרפתי), וואלס (וינאי).

רקדני הקאן קאן הם זוג (רקדן ורקדנית) והם הרקדנים הטובים ביותר בחנות. משפחה אמריקאית מחליטה לקנות את הרקדן, ומשפחה רוסית קונה את הרקדנית. שתי הבובות נארזות בקופסאות נפרדות לקראת המשלוח למחרת. עם רדת הלילה, כל הבובות מתעוררות לחיים, רוקדות נוקטורן, וזוממות להחביא את זוג רקדני הקאן קאן, האוהבים זה את זה, כדי שלא יפרידו ביניהם.

כאשר הלקוחות מגיעים בבוקר הם מגלים שהבובות שרכשו נעלמו. הם תוקפים את בעל החנות, אך הבובות ממהרות לעזרתו, מגרשות את הלקוחות ורוקדות גאלופ עליז.

הבלט זכה להצלחה רבה, והמוזיקה של רספיגי הפכה לסויטה פופולרית המבוצעת לעתים קרובות באולמות הקונצרטים.

ריקוד הקאן קאן

זהו ריקוד צרפתי אנרגטי, מהיר וקופצני, שצבר פופולריות בשנות ה-40 של המאה ה-18. במקור היה זה ריקוד זוגות, אך בהמשך הפך לריקוד של שורת נשים, בעיקר כהופעה בקברטים. ממאפייני הריקוד: לבוש צבעוני, הרמת החצאית והנפת רגליים.

הקאן קאן מופיע כריקוד צרפתי בכמה יצירות מוזיקליות, כמו "עליצות פריזאית" מאת אופנבך, "האלמנה העליזה" מאת להאר, ו"מחול השעות" מאת פונקיילי. רקדניות הקאן קאן בפריז, במיוחד בקברט "מולן רוז", צויירו על ידי מספר ציירים צרפתיים, ובראשם אנרי דה טולוז-לוטרק.

בבלט "חנות הקסמים" מופיע הקאן קאן כהזדמנות להראות את הוירטואוזיות של הרקדנים.

התכונות המוזיקליות העיקריות

הקאן קאן של רספיגי על פי רוסיני בנוי משני חלקים עיקריים, האחד מהיר והשני איטי. בקונצרט "הפילהרמונית רוקדת" ינוגן החלק המהיר. תכונותיו העיקריות של חלק זה:

1. מהיר מאד, במשקל 2/4.
2. חלוקה לפסוקים בני 8 תיבות, המורכבים ממשפט פותח (4 תיבות) וממשפט סוגר (4 תיבות)
3. כל פסוק מתאפיין בתבנית מקצב ובפיגורציה משלו.
4. הפסוקים נבדלים זה מזה בתזמור. הגוון העיקרי בתזמור הוא של כלי הנשיפה מעץ ושל החצוצרות – צליל חד ומבריק. לתזמור תרומה גדולה לאווירה העליזה ואפילו קומית.
5. הסולם הראשי הוא דו מז'ור, אך יש "משחק" בתוכו (כמו: הנמכה של הדרגה השישית בפסוק הראשון) וכן בינו לבין סולמות אחרים (סול מז'ור, סי מז'ור, פה מז'ור, לה מינור). שינויים מהירים אלה אינם נתפסים כמודולציות, אלא כשינויי גוון.

מרכיבים לעבודה עם תלמידים:

1. המבנה: חלוקה ברורה לפסוקים בני שמונה תיבות שבכל אחד מהם ארבע תיבות של משפט פותח וארבע תיבות של משפט סוגר.
2. הפיגורציות ותבניות המקצב המאפיינות כל פסוק.
3. אווירת העליצות והריקודיות המאפיינת את הפרק.

פירוט המבנה:

חלק ראשון

פיגורציה אופיינית	התזמור (גוון עיקרי של המלודיה)	מספר התיבות	החלק
	הצטברות כלי קשת	7	הקדמה
	פיקולו, אבוב וחצוצרה	4x2	a
	אבוב ושתי חצוצרות	4x2	b
	4 תיבות: חליל, אבוב וחצוצרות 4 תיבות: מקהלת כלי נשיפה	4x2	b'
	כלי קשת	4x2	b''
	כמו a, בתוספת נבל וכלי נקישות.	4x2	a'

חלק שני (חוזר פעמיים)

פיגורציה אופיינית	התזמור (גוון עיקרי של המלודיה)	מספר התיבות	החלק
	טוטי בעל אופי של מרש	4x2	c
	4 תיבות: אבוב וקלרינט 4 תיבות: חצוצרות עם סורדינה	4x2	d
	4 תיבות: אבוב וקלרינט 4 תיבות: חצוצרות עם סורדינה	4x2	d'
	4 תיבות: כינור וחליל 4 תיבות: כינור, פיקולו ואבוב	4x2	e

חלק שלישי

פיגורציה אופיינית	התזמור (גוון עיקרי של המלודיה)	מספר התיבות	החלק
	חצוצרה וקסילופון	4x2	a
	4 תיבות: חליל, אבוב וקלרינט 4 תיבות: אותם כלים, בתוספת פעמונים	4x2	סיום